

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ
МЕДИЦИНИ ТА БІОТЕХНОЛОГІЙ ІМЕНІ С.З. ГЖИЦЬКОГО**

*Кафедра технології виробництва
та переробки продукції тваринництва*

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
для проведення лабораторного заняття з дисципліни “Технологія
виробництва молока та яловичини” на тему:
“БОНІТУВАННЯ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ МОЛОЧНИХ І
МОЛОЧНО-М’ЯСНИХ ПОРІД”**

Львів 2019

Методичні рекомендації складені на основі орієнтовної програми навчальної дисципліни “Технологія виробництва молока і яловичини”, яка рекомендована Науково-методичною радою Науково-методичного центру “Агроосвіта” (протокол №4 від 19.05.2017р.) МОН України.

Методичні рекомендації склали :

- доцент кафедри технології виробництва та переробки продукції тваринництва, кандидат сільськогосподарських наук **Голуб О.М.**

- завідувач кафедри технології виробництва та переробки продукції тваринництва, доктор сільськогосподарських наук, професор **Шаловило С.Г.**

- доцент кафедри технології виробництва та переробки продукції тваринництва, кандидат сільськогосподарських наук **Гордійчук Н.М.**

- доцент кафедри технології виробництва та переробки продукції тваринництва, кандидат сільськогосподарських наук **Дутка В.Р.**

- доцент кафедри технології виробництва та переробки продукції тваринництва, кандидат сільськогосподарських наук **Бойко А.О.**

Методичні рекомендації розглянуті і схвалені на засіданні кафедри технології виробництва та переробки продукції тваринництва від 17 січня 2019 року, протокол № 11.

Методичні рекомендації розглянуті і рекомендовані до друку методичною комісією біолого-технологічного факультету, протокол № 3 від 22 січня 2019 року.

Рецензенти:

Лобойко Ю.В., декан біолого-технологічного факультету, доктор сільськогосподарських наук, професор.

Вовк С.О., завідувач лабораторії дрібного тваринництва Інституту сільського господарства Карпатського регіону НААНУ, доктор біологічних наук, професор.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
для проведення лабораторного заняття з дисципліни
“Технологія виробництва молока та яловичини” на тему:
“БОНІТУВАННЯ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ
МОЛОЧНИХ І МОЛОЧНО-М’ЯСНИХ ПОРІД”

Тривалість заняття - 10 годин

Місце заняття - кафедра

Унаочнення - посібники практичних занять з технології виробництва молока і яловичини, ДКПТ окремих порід великої рогатої худоби

Мета заняття - Ознайомити студентів з основними принципами бонітування великої рогатої худоби різних порід і статеві-вікових груп на фермах. Навчити студентів проводити комплексну оцінку племінних і продуктивних якостей тварин, визначити їх бонітувальні класи та вирішувати питання про їх призначення і подальше використання.

Теоретичне обґрунтування. Розведення великої рогатої худоби вимагає глибокого і всебічного вивчення її індивідуальних особливостей та врахування їх при відборі на плем’я. Оцінка племінних і продуктивних якостей тварин є основою селекційно-племінної роботи при удосконаленні порід, типів молочної і молочно-м’ясної худоби. Враховуючи те, що бонітування тварин проводять не тільки у племінних, але й у всіх товарних стадах, кожний спеціаліст у галузі тваринництва повинен володіти практичними навиками організації і технічними прийомами її проведення. Бонітування тварин проводять за відповідними інструкціями, які розробляються для кожного виду тварин з врахуванням напрямку продуктивності.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Інструкція розроблена на виконання Закону України "Про племінну справу у тваринництві" і визначає порядок проведення бонітування великої рогатої худоби молочних і молочно-м'ясних порід.

1.2. Бонітування - комплексна оцінка тварин за племінними і продуктивними якостями, яка проводиться в усіх господарствах незалежно від форми власності, що мають племінних тварин.

1.3. Мета бонітування - визначення комплексного класу тварин, у залежності від якого визначається їх племінне та виробниче призначення.

1.4. Бонітування великої рогатої худоби проводять щорічно відповідно до наказу Міністерства аграрної політики України.

1.5. Організацію та проведення бонітування забезпечують суб'єкти племінної справи у тваринництві.

1.6. Бонітування поголів'я великої рогатої худоби проводить комісія, до складу якої:

входять спеціалісти господарства (зоотехніки, зоотехніки з племінної справи та лікарі ветеринарної медицини) - за призначенням керівника підприємства (за згодою);

залучаються фахівці із спеціальною підготовкою наукових та учбових установ, селекційних центрів, зоотехніки з практичним досвідом роботи та працівники громадських організацій (об'єднань), які відповідають кваліфікаційним вимогам і можуть виконувати спеціальні роботи, пов'язані з племінними (генетичними) ресурсами, відповідно до вимог чинного законодавства (за згодою);

залучаються представники структурних підрозділів з питань агропромислового розвитку районних державних адміністрацій.

1.7. Бонітування великої рогатої худоби молочних і молочно-м'ясних порід проводиться протягом року при досягненні тваринами певного віку.

1.8. Поголів'я великої рогатої худоби бонітують:

бугаїв - у віці 18 місяців та у 2-5 років на дату народження;

корів - після закінчення чергової лактації;

корів-первісток із незакінченою лактацією - за прогнозом молочної продуктивності;

молодняк - з 6-місячного віку.

Не бонітують молодняк віком до 6-ти місяців, тварин на відгодівлі та бугаїв з низькими показниками відтворювальної здатності.

1.9. Під час бонітування проводять:

перевірку ідентифікаційних номерів і за необхідності їх відновлення;

зважування тварин та узяття промірів відповідних статей екстер'єру;

перевірку показників відтворювальної здатності маточного поголів'я;

аналіз показників власної продуктивності тварин, продуктивності батьків та потомства, заповнення відповідних форм племінного обліку;

огляд тварин;

оцінку тварин за основними ознаками, які характеризують їх продуктивні та племінні якості;

присвоєння за основними ознаками комплексних класів: **"еліта-рекорд", "еліта", I клас, II клас.**

Тварин, що не відповідають мінімальним вимогам для визначення II класу, зараховують до **некласних.**

1.10. Тварин, на яких відсутні необхідні дані племінного обліку, зараховують до неплемінних і не бонітують.

1.11. За результатами бонітування складається звіт про результати бонітування великої рогатої худоби молочних і молочно-м'ясних порід (форма N 7-мол за станом на 1

січня кожного року, який подається підприємством (господарством):

до 20 січня - Міністерству агропромислового комплексу Автономної Республіки Крим, структурним підрозділам з питань агропромислового розвитку обласних державних адміністрацій для затвердження;

до 1 лютого - організаціям (установам), визначеним Міністерством аграрної політики України, для зведення.

1.12. Організації (установи), визначені Міністерством аграрної політики України:

проводять аналіз результатів бонітування великої рогатої худоби молочних і молочно-м'ясних порід у розрізі порід, напряму їх продуктивності та статевовікових груп;

оцінюють якість племінних (генетичних) ресурсів та рівень ведення селекційної роботи у стадах;

подають зведені дані та аналіз бонітування Міністерству аграрної політики України до 25 лютого кожного року;

розробляють заходи з удосконалення порід і стад.

1.13. Зведені дані та аналіз бонітування використовуються для розробки і коригування загальнодержавних програм селекції у молочному і молочно-м'ясному скотарстві.

2. ВИЗНАЧЕННЯ ПОРОДНОСТІ ТВАРИН

Породність - це наявність у тварин успадкованих, типових для породи ознак.

2.1. Породність тварини визначають за даними породності її батьків з обов'язковим оглядом і урахуванням вираженості у тварин ознак породи. За породністю тварин розподіляють на чистопородних і помісних.

2.1.1. До чистопородних належать тварини:

а) що походять від батьків однієї породи, чистопородність яких підтверджується відповідними документами племінного обліку;

б) що одержані від чистопородних батьків споріднених порід з віднесенням до породи, яку поліпшують:

українська червоно-ряба молочна, голштинська (червоно-рябої масті);

українська чорно-ряба молочна, голштинська, чорно-ряба естонська, чорно-ряба датська, чорно-ряба литовська, чорно-ряба німецька, голландська та британо-фризька;

симентальська та монбельярдська;

червона степова, англерська, червона датська, червона естонська;

українська червона молочна, що створюється, голштинська (червоно-рябої масті), англерська, червона датська;

червона польська, червона датська, англерська;

лебединська, бура карпатська, бура молочна, що створюється, швіцька;

в) V-го покоління, що одержані при вбирному схрещуванні неспоріднених порід і мають виражений тип з віднесенням їх до поліпшуючої породи;

г) що поліпшені при ввідному схрещуванні від розведення помісей II-IV-го поколінь у залежності від вираженості типу з віднесенням до породи, яку поліпшують;

г) що одержані при відтворювальному схрещуванні після затвердження нової породи або внутрішньопородного типу.

2.1.2. До помісей належать тварини, що одержані від схрещування неспоріднених порід.

2.2. Ступінь породності тварин визначають за умовними частками кровності батьків (**додаток 1**).

3. ОСНОВНІ ОЗНАКИ ПРИ ВИЗНАЧЕННІ КЛАСУ ТВАРИН

3.1. Оцінку тварин під час бонітування проводять за ознаками:

корів - молочна продуктивність, тип будови тіла, жива маса, інтенсивність молоковіддачі, походження;

бугаїв - тип будови тіла, жива маса, інтенсивність росту, походження;

молодняку - походження, тип будови тіла, жива маса.

3.2. Ознаки оцінюють у певному віці тварини за результатами:

показників індивідуальної молочної продуктивності;

зважування;

оцінки типу будови тіла.

3.3. Оцінку тварин за походженням проводять за комплексним класом матері та розрядом племінної цінності батька, який установлюється за результатами оцінки за якістю потомства.

4. ОЦІНКА ТВАРИН ЗА ІНДИВІДУАЛЬНИМИ ЯКОСТЯМИ

4.1. Оцінку корів за молочною продуктивністю проводять за надоєм, кількістю молочного жиру та білка за 305 днів лактації чи скороченою закінченою лактацією тривалістю не менше 240 днів.

Оцінюють і бонітують:

корів-первісток за показниками фактичної молочної продуктивності закінченої лактації або прогнозованої, яку визначають шляхом множення молочної продуктивності за певний період на відповідний коефіцієнт;

корів з двома отеленнями і старше - за середніми показниками продуктивності усіх закінчених лактацій.

Для визначення кількості молочного жиру/білка (кг) за лактацію розраховують кількість "однопроцентного"

молока шляхом множення вмісту жиру/білка (%) у молоці за кожен місяць лактації на місячний надій (кг). Кількість "однопроцентного" молока за всі місяці лактації ділять на 100.

Середній вміст жиру/білка в молоці дорівнює кількості молочного жиру/білка за лактацію, помноженій на 100 і поділеній на середній надій.

Середні показники продуктивності за усі лактації розраховують за сумою показників за окремі лактації, поділеною на число врахованих лактацій.

4.2. Оцінку типу будови тіла бугаїв і корів проводять за 100-бальною шкалою оцінки типу будови тіла (додатки 2 і 3). При огляді тварин кількість балів за окремі статі екстер'єру зменшують у залежності від їх розвитку, відповідності їх особливостям породи, наявності вад і дефектів екстер'єру (додаток 4), зазначаючи інформацію про наявність вад та дефектів будови тіла тварин у формах племінного обліку (форми N 1-мол і N 2-мол).

4.2.1. За сумою одержаних балів бугаям і коровам виставляють оцінку:

- 90 балів і вище - "відмінно" (В);
- 85-89 балів - "дуже добре" (ДД);
- 80-84 бали - "добре з плюсом" (ДП);
- 75-79 балів - "добре" (Д);
- 65-74 бали - "задовільно" (З);
- менше 65 балів - "незадовільно" (Н).

4.2.2. Результати оцінки типу будови тіла записують у форми племінного обліку (форми N 1-мол, N 2-мол скорочено таким чином:

- на першому місці - сума балів за тип будови тіла;
- поряд у дужках - вік бугая у роках, корови у отеленнях.

4.3. Оцінку корів і бугаїв за живою масою проводять на основі мінімальних встановлених вимог (далі - стандарт

породи) до кожної породи: для бугаїв - у певному віці; для корів - у залежності від числа отелень (додаток 5).

4.4. Інтенсивність молоковіддачі корів (ІМ, кг/хв) визначають шляхом ділення кількості отриманого вранці молока на тривалість доїння і виражають у кг/хв. Оцінку за показник встановлюють при визначенні комплексного класу (додаток 8).

4.5. Оцінку бугаїв молочно-м'ясних порід за інтенсивністю росту проводять за результатами зважування (форма N 3-мол).

4.6. Тип будови тіла молодняку оцінюють за 10-бальною шкалою. Максимальна кількість балів, що одержує тварина за:

загальний вигляд і розвиток, - 3;

формат тулуба, - 4;

кінцівки і ратиці, - 3 бали.

4.6.1. Максимальну оцінку 10 балів тварина одержує за:

загальний вигляд і розвиток - достатня вираженість ознак породи, нормальний ріст, неперерозвинений, негрубий, міцний кістяк;

формат тулуба - відмінний об'єм грудей (глибина, ширина, відсутність перехвату за лопатками), пряма лінія верху (холка, спина, попереk, крижі), широкий і довгий таз;

кінцівки і ратиці - правильна постава без іксоподібності (наближеності у скакальних суглобах), розмету, відставленості ліктів, шабlistості, слоновості, слабкості бабок, дефектів ратиць, ознак артрити суглобів, кульгавості.

Кількість балів за окремі ознаки знижують у залежності від їх розвитку, вираженості, наявності вад і дефектів екстер'єру.

4.6.2. За сумою одержаних балів молодняку виставляють оцінку:

10 балів - "відмінно" (В);

9 балів - "добре" (Д);

7-8 балів - "задовільно" (З);

менше 7 балів - "незадовільно" (Н).

4.7. Оцінку молодняку за живою масою проводять на основі стандарту порід за живою масою (додатки 6, 7) для кожної породи у певному віці.

5. ВИЗНАЧЕННЯ КОМПЛЕКСНОГО КЛАСУ ТВАРИН

5.1. Визначення комплексного класу тварин проводять за 100-бальними шкалами (додатки 8, 12, 13). Максимальна кількість балів, що одержує тварина під час оцінки за ознаку, становить для:

племінних корів: молочна продуктивність - 70, тип будови тіла - 10, жива маса - 5, інтенсивність молоковіддачі - 5 і походження - 10;

племінних бугаїв молочних порід: тип будови тіла - 20, жива маса - 10 і походження - 70;

племінних бугаїв молочно-м'ясних порід: тип будови тіла - 20, жива маса - 10, інтенсивність росту - 10 і походження - 60;

племінних бугайців і ремонтних телиць: походження - 70, тип будови тіла - 10 і жива маса - 20.

5.2. За сумою одержаних балів тварин (племінні корови, племінні бугаї, племінні бугайці, ремонтні телиці) зараховують до класу:

85 балів і вище - "еліта-рекорд" (ЕР);

75-84 бали - "еліта" (ЕЛ);

65-74 бали - I клас (I К);

55-64 бали - II клас (II К).

Тварин, що одержали менше 55 балів, зараховують до неklasних (НК).

6. ВИЗНАЧЕННЯ КОМПЛЕКСНОГО КЛАСУ ПЛЕМІННИХ КОРІВ

6.1. Комплексний клас корів установлюють за сумою одержаних балів при оцінці окремих ознак відповідно до

шкали оцінки корів за комплексом ознак згідно з додатком 8 цієї Інструкції, стандарту порід за молочною продуктивністю (додатки 9, 10) та живою масою корів (додаток 5).

6.2. Рівень молочної продуктивності з урахуванням точності оцінки обчислюють за формулами:

за умови наявності інформації про вміст жиру та білка в молоці:

$$МП_{жб} = \frac{k (МЖ_n + МБ_n)}{МЖ_c + МБ_c} \times 100;$$

за умови відсутності інформації про вміст білка в молоці:

$$МП_{ж} = \frac{k (МЖ_n)}{МЖ_c} \times 100,$$

де $МП_{жб}$ – сумарна кількість молочного жиру і молочного білка до стандарту породи, %;

$МП_{ж}$ – кількість молочного жиру до стандарту породи, %;

$МЖ_n, МБ_n$ – кількість молочного жиру і молочного білка відповідно за першу лактацію або середня за n лактацій, кг;

$МЖ_c, МБ_c$ – стандарти породи за кількістю молочного жиру і молочного білка відповідно за першу лактацію або середня за t лактацій, кг;

k – коефіцієнт поправки на точність оцінки, який змінюється залежно від числа лактацій (додаток 11).

6.3. Для корів-первісток із незакінченою лактацією комплексний клас визначають за прогнозом фактичної молочної продуктивності. У залежності від тривалості лактації при множенні використовують відповідний коефіцієнт: 90 днів - 2,59, 120 днів - 1,98, 150 днів - 1,63, 180 днів - 1,40, 210 днів - 1,25, 240 днів - 1,13, 270 днів - 1,05.

Таким самим чином визначають клас для первісток, що вибули до закінчення лактації.

Після закінчення лактації корів-первісток коригується клас корови за молочну продуктивність та клас її приплоду.

6.4. Для корів-первісток, що отелилися у віці 37 місяців та старше, стандарти порід за молочною продуктивністю підвищують на 10%.

6.5. Коровам, що відповідають вимогам класу "еліта-рекорд", з довічним надоєм 50 000 кг і більше присвоюють розряд племінної цінності "екстра" (ЕК) і вказують кількість одержаного молока в тоннах.

6.6. Коровам додатково нараховують 5 балів за кожну дочку класу "еліта-рекорд" і 2 бали - класу "еліта". Додаткові бали зараховують до загальної оцінки (у межах 100 балів).

6.7. Комплексний клас корів, що пробонітовані за даними 5-ти лактацій і вище, може бути змінений лише за умови одержання більшої кількості балів.

7. ВИЗНАЧЕННЯ КОМПЛЕКСНОГО КЛАСУ ПЛЕМІННИХ БУГАЇВ

7.1. Комплексний клас племінних бугаїв установлюють за сумою одержаних балів при оцінці окремих ознак відповідно до шкали оцінки бугаїв за комплексом ознак згідно з **додатком 12** та відповідно до стандарту порід за живою масою згідно з **додатком 5** цієї Інструкції.

7.2. Комплексний клас бугаїв, що пробонітовані за даними 5 років і старше, може бути змінений лише за умови одержання більшої кількості балів.

8. ВИЗНАЧЕННЯ КОМПЛЕКСНОГО КЛАСУ МОЛОДНЯКУ

Визначення комплексного класу молодняку проводять на дату проведення бонітування.

8.1. Комплексний клас молодняку установлюють відповідно до стандарту порід за живою масою племінних бугайців, телиць і нетелей згідно з додатками 6 і 7 цієї Інструкції та сумою одержаних балів при оцінці окремих ознак відповідно до шкали оцінки молодняку за комплексом ознак згідно з додатком 13.

8.2. Для нетелей у віці старше 24 місяців вимоги за живою масою ті самі, що і для корів-первісток.

8.3. Бугайців, що походять від матерів I і II класів, не бонітують.

8.4. Телиць, що народилися від матерів II класу і неklasних, зараховують до класів не вище класу "еліта".

9. ЗАХОДИ ЩОДО ПОЛІПШЕННЯ ПЛЕМІННОЇ СПРАВИ

9.1. За результатами бонітування з урахуванням індивідуальних особливостей тварин та потреби в племінному молодняку для ремонту власного стада тварин розподіляють на такі групи:

селекційне ядро (СЯ);

корови виробничої групи (ВГ);

корови, що підлягають вибракуванню або виранжируванню (Б);

ремонтні телиці (РТ);

племінні бугайці (ПБ) та телиці для реалізації (ТР);

бугайці та телиці для відгодівлі (Б).

9.2. У племінних заводах із селекційного ядра виділяють кращих за походженням, типом і продуктивністю корів для замовного підбору:

серед корів-первісток - потенційні матері племінних бугайців (СЯ1);

серед повновікових корів - матері племінних бугайців (СЯ2).

9.3. За матеріалами бонітування розробляють плани закріплення бугаїв за маточним поголів'ям та замовних парувань, коригують програму якісного поліпшення стада, методи розведення, формування та розгалуження генеалогічної структури стада, об'єми реалізації та закупівлі племінних (генетичних) ресурсів у відповідності до програми селекції з певної породи.

МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ ТИПОВОГО ЗАВДАННЯ

Оцінити за племінними та продуктивними якостями та визначити комплексний клас корови Горобини 104 української чорно-рябої молочної породи, чистопородної, середній надій за першу-другу лактації 3713 кг із вмістом жиру в молоці 3,64 % та білка 3,19 %, інтенсивність молоковіддачі 1,67 кг/хв. Оцінка типу будови тіла – дуже добре, жива маса після другого отелення 544 кг. Її мати – корова Гілка 300 класу еліта; батько Берег 1011 із розрядом племінної цінності поліпшувач-добре (П4).

1. Обчислюємо середній вихід молочного жиру за першу-другу лактації:

$$МЖ_n = (3713 \times 3,64) : 100 = 135,2 \text{ кг}$$

2. Обчислюємо середній вихід молочного білка за першу-другу лактацію:

$$МБ_n = (3713 \times 3,19) : 100 = 118,4 \text{ кг}$$

3. Обчислюємо сумарну кількість молочного жиру і молочного білка у відсотках до стандарту породи (див. пункт 6.2):

$$МП_{жб} = \frac{1,051 (135,2+118,4)}{130 + 115} \times 100 \% = 108,8 \%$$

4. Визначаємо кількість балів, які нараховуємо при оцінці молочної продуктивності корови (див. додаток 8):

сумарна кількість молочного жиру і білка 108,8 % - 47 балів

5. Визначаємо кількість балів, які нараховують при оцінці типу будови тіла (див. додаток 8):

тип будови тіла – дуже добре – 9 балів

6. Визначаємо кількість балів, які нараховують при оцінці живої маси (див. додаток 8):

Жива маса корови – 544 кг;

Стандарт породи – 550 кг (див додаток 5)

550 – 100 %;

$$x = (544 \times 100) : 550 = 98,9 \%$$

544 – x %;

Жива маса 98,9 % до стандарту породи – 3 бали

7. Визначаємо кількість балів, які нараховують при оцінці інтенсивності молоковіддачі (див. додаток 8):

Інтенсивність молоковіддачі 1,67 кг/хв. – 2 бали

8. Визначаємо кількість балів, які нараховують при оцінці походження (див. додаток 8):

Комплексний клас матері еліта – 4 бали

Розряд племінної цінності батька поліпшувач-добре – 4 бали

9. Визначаємо сумарну кількість балів:

$$47 + 9 + 3 + 2 + 4 + 4 = 69 \text{ балів}$$

10. За сумою одержаних балів дану корову зараховуємо до I класу (див. пункт 5.2).

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

ЗАВДАННЯ 1

Оцінити за племінними та продуктивними якостями та визначити комплексні класи корів окремих порід:

УКРАЇНСЬКА ЧОРНО-РЯБА МОЛОЧНА ПОРОДА

1. Сиза 1522 - чистопородна, отелилася у 32 місяці, надій за першу лактацію 4337 кг, вміст жиру в молоці 3,66 %, білку - 3,4 %, інтенсивність молоковіддачі - 1,55 кг/хв при добовому надої 20 кг. Оцінка типу будови тіла - добре, жива маса після першого отелення 484 кг. Її мати - корова Скалка 194 із комплексним класом еліта; батько Фазан - 81 із розрядом племінної цінності поліпшувач-добре (П 4).

2. Гайка 1420, чистопородна, надій за першу лактацію 3320 кг із вмістом жиру 3,62 %, за другу лактацію – 3884 кг із вмістом жиру 3,68 %, за третю лактацію – 4399 кг із вмістом жиру – 3,69 %, інтенсивність молоковіддачі - 1,80 кг/хв. Оцінка типу будови тіла – добре з плюсом, жива маса після третього отелення 575 кг. Має одну лактуючу дочку класу еліта-рекорд. Її мати - корова Груня 120 із комплексним класом еліта; батько – Граніт-13 із розрядом племінної цінності поліпшувач-задовільно (П 3).

3. Білка 20, помісь IV покоління, середній надій за першу-третю лактації 4281 кг із вмістом жиру 3,75 % та білку 3,50 %, інтенсивність молоковіддачі - 1,64 кг/хв., при добовому надої 18,1 кг. Оцінка типу будови тіла – дуже добре, жива маса після третього отелення 592 кг. Має одну лактуючу дочку класу еліта. Її мати - корова Бура 86 із першим комплексним класом, батько – Гордий-17 із розрядом племінної цінності поліпшувач-задовільно (П 3).

4. Савка 736, помісь IV покоління, отелилася у 34 місяці, надій за першу лактацію 3250 кг, вміст жиру в молоці 3,50 %, білку 3,40 %, інтенсивність молоковіддачі - 1,60 кг/хв. при добовому надої 18,1 кг. Оцінка типу будови тіла – дуже добре, жива маса після третього отелення 592 кг. Має одну лактуючу дочку класу еліта. Її мати - корова Бура 86 із першим комплексним класом, батько – Гордий-17 із розрядом племінної цінності поліпшувач-задовільно (П 3).

білку - 3,30 %, інтенсивність молоковіддачі - 1,55 кг/хв. Оцінка типу будови тіла - добре, жива маса після першого отелення 482 кг. Її мати - корова Симфонія 212 із першим комплексним класом; батько Таран - 31 із розрядом племінної цінності нейтральний-плюс (Н+).

5. Серпантинка 102, чистопородна, надій за першу лактацію 3380 кг із вмістом жиру в молоці 3,61 % та білка - 3,2 %, за другу лактацію – 3661 кг із вмістом жиру 3,65 % та білка 3,3 %, за третю лактацію – 4114 кг із вмістом жиру – 3,66 % та білка 3,3 %, за четверту лактацію – 4287 кг із вмістом жиру 3,64 % та білка 3,3 %, інтенсивність молоковіддачі - 1,49 кг/хв при середньодобовому надої 14 кг. Оцінка типу будови тіла – добре з плюсом, жива маса після четвертого отелення 579 кг. Має дві дочки класу еліта та одну дочку першого класу. Її мати - корова Стежка 132 із комплексним класом еліта; батько – Тайфун-11 із розрядом племінної цінності поліпшувач-відмінно (П 5).

6. Бурда 1012, чистопородна, середній надій за першу-другу лактації 3557 кг із вмістом жиру 3,84 %, інтенсивність молоковіддачі - 1,65 кг/хв. Оцінка типу будови тіла – дуже добре, жива маса після другого отелення 537 кг. Її мати - корова Білка 98 із комплексним класом еліта, батько – Джет-1623 із розрядом племінної цінності поліпшувач-відмінно (П 5).

7. Зірка 214, чистопородна, надій за першу лактацію 3402 кг із вмістом жиру в молоці 3,71 % та білка - 3,2 %, за другу лактацію – 3784 кг із вмістом жиру 3,78 % та білка 3,2 %, за третю лактацію – 4485 кг із вмістом жиру – 3,75 % та білка 3,3 %, інтенсивність молоковіддачі - 1,66 кг/хв. Оцінка типу будови тіла – добре з плюсом, жива маса після третього отелення 587 кг. Має одну дочку класу еліта. Її мати - корова Зайка 18 із комплексним класом еліта; батько – Гарпан-91 із розрядом племінної цінності поліпшувач-добре(П 4).

8. Ремарка 896, чистопородна, середній надій за першу-четверту лактації 3796 кг із вмістом жиру 3,66 % та білка 3,21

%, інтенсивність молоковіддачі - 1,83 кг/хв. При добовому надої 19 кг. Оцінка типу будови тіла – дуже добре, жива маса після третього отелення 573 кг. Має дві дочки класу еліта. Її мати - корова Рурка 422 із комплексним класом еліта-рекорд, батько – Бувалий-101 із розрядом племінної цінності поліпшувач-відмінно (П 5).

9. Терка 6012, чистопородна, надій за першу лактацію 3313 кг із вмістом жиру в молоці 3,70 % та білка - 3,35 %, за другу лактацію – 3792 кг із вмістом жиру 3,68 % та білка 3,31 %, за третю лактацію – 4111 кг із вмістом жиру – 3,74 % та білка 3,30 %, за четверту лактацію – 4212 кг із вмістом жиру 3,78 % та білка 3,33 %, за п'яту лактацію – 4206 кг із вмістом жиру 3,69 % та білка – 3,30 %, інтенсивність молоковіддачі - 1,80 кг/хв. Оцінка типу будови тіла – відмінно, жива маса після п'ятого отелення 588 кг. Має одну дочку класу еліта-рекорд, одну дочку класу еліта і одну дочку першого класу. Її мати - корова Травка 2018 із комплексним класом еліта-рекорд; батько – Гарант-8906 із розрядом племінної цінності поліпшувач-відмінно (П 5).

10. Дика 8042, чистопородна, середній надій за першу-другу лактації 3589 кг із вмістом жиру 3,86 %, інтенсивність молоковіддачі - 1,85 кг/хв при добовому надої 14 кг. Оцінка типу будови тіла – задовільно, жива маса після другого отелення 533 кг. Її мати - корова Диня 480 із першим комплексним класом, батько – Марик-3281 із розрядом племінної цінності поліпшувач-задовільно (П 3).

УКРАЇНСЬКА ЧЕРВОНО-РЯБА МОЛОЧНА ПОРОДА

1. Груня 2, чистопородна, надій за першу лактацію 3215 кг із вмістом жиру 3,69 % та білка 3,4%, інтенсивність молоковіддачі - 1,66 кг/хв. Оцінка типу будови тіла – добре з плюсом, жива маса після першого отелення 489 кг. Її мати - корова Груша 96 із першим комплексним класом, батько – Співак-261 із розрядом племінної цінності поліпшувач-задовільно (П 3).

2. Ромашка 4, чистопородна, середній надій за першу-четверту лактації 3813 кг із вмістом жиру 3,69 % та білка 3,33 %, інтенсивність молоковіддачі - 1,86 кг/хв. Оцінка типу будови тіла – відмінно, жива маса після четвертого отелення 591 кг. Має одну дочку класу еліта-рекорд та дві дочки класу еліта. Її мати - корова Рама 296 із комплексним класом еліта, батько – Старт-17 із розрядом племінної цінності поліпшувач-відмінно (П 5).

3. Краля 1112, помісь IV покоління, надій за першу лактацію 3171 кг із вмістом жиру в молоці 3,75 % та білка - 3,38 %, за другу лактацію – 3613 кг із вмістом жиру 3,69 % та білка 3,35 %, за третю лактацію – 4005 кг із вмістом жиру – 3,72 % та білка 3,36 %, інтенсивність молоковіддачі - 1,76 кг/хв при добовому надої 15 кг. Оцінка типу будови тіла – дуже добре, жива маса після третього отелення 581 кг. Має одну дочку класу еліта і дві дочки першого класу. Її мати - корова Красуня 342 із комплексним класом еліта; батько – Фарс-11 із розрядом племінної цінності поліпшувач-добре (П 4).

4. Ярка 96, чистопородна, середній надій за першу-п'яту лактації 3608 кг із вмістом жиру 3,81 % та білка 3,29 %, інтенсивність молоковіддачі - 1,91 кг/хв. Оцінка типу будови тіла – добре, жива маса після п'ятого отелення 569 кг. Має дві дочки класу еліта, дві дочки першого класу та одну дочку другого класу. Її мати - корова Ясна 288 із першим комплексним класом, батько – Гордий-13 із розрядом племінної цінності поліпшувач-задовільно (П 3).

5. Чуйна 1040, помісь IV покоління, надій за першу лактацію 3328 кг із вмістом жиру 3,65 % та білка 3,26 %, інтенсивність молоковіддачі - 1,55 кг/хв. Оцінка типу будови тіла – добре з плюсом, жива маса після першого отелення 502 кг. Її мати - корова Чайка 92 із комплексним класом еліта-рекорд, батько – Газон-1 із розрядом племінної цінності поліпшувач-добре (П 4).

6. Бочка 18, чистопородна, надій за першу лактацію 3013

кг із вмістом жиру в молоці 3,61 %, за другу лактацію – 3508 кг із вмістом жиру 3,66 %, за третю лактацію – 3814 кг із вмістом жиру – 3,69 %, інтенсивність молоковіддачі - 1,49 кг/хв. Оцінка типу будови тіла – добре, жива маса після третього отелення 574 кг. Має дві дочки першого класу. Її мати - корова Баржа 96 із першим комплексним класом; батько – Фазан-101 із розрядом племінної цінності поліпшувач-добре (П 4).

7. Рурка 2012, чистопородна, середній надій за першу п'яту лактації 3988 кг із вмістом жиру 3,82 %, інтенсивність молоковіддачі - 1,82 кг/хв. Оцінка типу будови тіла – відмінно. Жива маса після п'ятого отелення 601 кг. Має дві дочки класу еліта-рекорд та дві дочки класу еліта. Її мати - корова Ручка 492 із комплексним класом еліта-рекорд, батько – Гордий-1113 із розрядом племінної цінності поліпшувач-відмінно (П 5).

8. Мурашка 792, помісь IV покоління, отелилась у 38 місяців, надій за першу лактацію 3212 кг із вмістом жиру 3,64 % та білка 3,38 %, інтенсивність молоковіддачі - 1,86 кг/хв. Оцінка типу будови тіла – дуже добре, жива маса після першого отелення 498 кг. Її мати - корова Мурка 888 із комплексним класом еліта, батько – Тарзан-101 із розрядом племінної цінності поліпшувач-добре (П 4).

9. Барвінка 244, чистопородна, середній надій за першу-другу лактації 3533 кг із вмістом жиру 3,74 %, інтенсивність молоковіддачі - 1,94 кг/хв. Оцінка типу будови тіла – добре з плюсом, жива маса після другого отелення 574 кг. Має одну дочку класу еліта. Її мати - корова Брава 664 із комплексним класом еліта, батько – Лимон-113 із розрядом племінної цінності поліпшувач-задовільно (П 3).

10. Чухра 396, чистопородна, отелилась у 36 місяців, надій за першу лактацію 3058 кг із вмістом жиру 3,61 % та білка 3,22 %, інтенсивність молоковіддачі - 1,51 кг/хв. Оцінка типу будови тіла – добре, жива маса після першого отелення 472 кг. Її мати - корова Чайка 986 із першим комплексним

класом, батько – Тарпан-117 із розрядом племінної цінності нейтральний-плюс (Н +).

3. СИМЕНТАЛЬСЬКА ПОРОДА

1. Ракета 314, чистопородна, отелилась у 37 місяців, надій за першу лактацію 2814 кг із вмістом жиру 3,76 % та білка 3,34 %, інтенсивність молоковіддачі - 1,77 кг/хв. Оцінка типу будови тіла – добре з плюсом, жива маса після першого отелення 491 кг. Її мати - корова Рама 146 із комплексним класом еліта, батько – Тайфун-417 із розрядом племінної цінності поліпшувач-задовільно (П 3).

2. Булка 844, помісь IV покоління, надій за 210 днів першої лактації 2099 кг із вмістом жиру 3,71 % та білка 3,38 %, інтенсивність молоковіддачі - 1,66 кг/хв. Оцінка типу будови тіла – добре, жива маса після першого отелення 482 кг. Її мати - корова Брава 312 із першим комплексним класом, батько – Апельсин-800 із розрядом племінної цінності нейтральний-плюс (Н +).

3. Пава 1092, чистопородна, надій за першу лактацію 2713 кг із вмістом жиру в молоці 3,77 %, за другу лактацію – 3213 кг із вмістом жиру 3,83 %, за третю лактацію – 3499 кг із вмістом жиру – 3,84 %, інтенсивність молоковіддачі - 1,83 кг/хв. Оцінка типу будови тіла – добре з плюсом, жива маса після третього отелення 588 кг. Має одну дочку класу еліта і дві дочки першого класу. Її мати - корова Папірка 830 із комплексним класом еліта; батько – Залізний-17 із розрядом племінної цінності поліпшувач-добре (П 4).

4. Картинка 792, чистопородна, середній надій за першу-п'яту лактації 3544 кг із вмістом жиру 3,90 % та білка 3,26 %, інтенсивність молоковіддачі - 1,92 кг/хв. Оцінка типу будови тіла – дуже добре, жива маса після п'ятого отелення 596 кг. Має дві дочки класу еліта-рекорд і дві дочки класу еліта. Її мати - корова Карма 18 із комплексним класом еліта-рекорд, батько – Бодрий-111 із розрядом племінної цінності поліпшувач-відмінно (П 5).

5. Павутинка 1004, помісь IV покоління, надій за першу лактацію 2614 кг із вмістом жиру 3,77 % та білка 3,33 %, за другу лактацію – 3028 кг із вмістом жиру 3,81 % та білка 3,34 %, інтенсивність молоковіддачі - 1,73 кг/хв. Оцінка типу будови тіла – добре з плюсом, жива маса після другого отелення 544 кг. Має одну дочку першого класу. Її мати - корова Піша 148 із першим комплексним класом, батько – Діамант-2002 із розрядом племінної цінності поліпшувач-задовільно (П 3).

6. Креслярка 444, чистопородна, середній надій за першу-сьому лактації 4233 кг із вмістом жиру 3,96 %, інтенсивність молоковіддачі - 2,24 кг/хв. Оцінка типу будови тіла – відмінно, жива маса після сьомого отелення 599 кг. Має дві дочки класу еліта-рекорд, одну дочку класу еліта та одну дочку першого класу. Її мати - корова Карикатура 12 із комплексним класом еліта-рекорд, батько – Пенал-299 із розрядом племінної цінності поліпшувач-відмінно (П 5).

7. Бувала 212, чистопородна, середній надій за першу-третю лактації 3013 кг із вмістом жиру 3,73 % та білка 3,19 %, інтенсивність молоковіддачі - 1,64 кг/хв. Оцінка типу будови тіла – дуже добре, жива маса після третього отелення 588 кг. Має одну дочку першого класу. Її мати - корова Булавка 1002 із комплексним класом еліта, батько – Персен-335 із розрядом племінної цінності поліпшувач-добре (П 4).

8. Фірмова 822, помісь IV покоління, надій за 150 днів першої лактації 1649 кг із вмістом жиру 3,76 % та білка 3,34 %, інтенсивність молоковіддачі - 1,79 кг/хв. Оцінка типу будови тіла – добре з плюсом, жива маса після першого отелення 491 кг. Її мати - корова Файна 78 із першим комплексним класом, батько – Лускун-111 із розрядом племінної цінності поліпшувач-задовільно (П 3).

9. Дужка 1568, чистопородна, надій за першу лактацію 2814 кг із вмістом жиру в молоці 3,77 %, за другу лактацію – 3215 кг із вмістом жиру 3,82 %, за третю лактацію – 3577 кг із вмістом жиру – 3,80 %, за четверту лактацію – 3744 кг із

вмістом жиру 3,79 %, інтенсивність молоковіддачі - 1,87 кг/хв. Оцінка типу будови тіла – дуже добре, жива маса після четвертого отелення 604 кг. Має дві дочки класу еліта. Її мати - корова Довга 892 із комплексним класом еліта-рекорд; батько – Гарбуз-1891 із розрядом племінної цінності поліпшувач-відмінно (П 5).

10. Явка 936, чистопородна, надій за першу лактацію 2600 кг із вмістом жиру в молоці 3,69 % та білка - 3,33 %, інтенсивність молоковіддачі - 1,61 кг/хв. Оцінка типу будови тіла – добре з плюсом, жива маса після першого отелення 470 кг. Її мати - корова Ясна 22 із комплексним класом еліта; батько – Порт-1 із розрядом племінної цінності поліпшувач-добре (П 4).

4. БУРА КАРПАТСЬКА ПОРОДА

1. Планка 984, чистопородна, надій за першу лактацію 2514 кг із вмістом жиру в молоці 3,68 % та білка - 3,34 %, інтенсивність молоковіддачі - 1,77 кг/хв. Оцінка типу будови тіла – дуже добре, жива маса після першого отелення 422 кг. Її мати - корова Петрушка 1022 із комплексним класом еліта; батько – Креол-1119 із розрядом племінної цінності поліпшувач-добре (П 4).

2. Мартишка 228, помісь IV покоління, надій за першу лактацію 2217 кг із вмістом жиру в молоці 3,69 % та білка 3,29 %, за другу лактацію – 2589 кг із вмістом жиру 3,73 % та білка 3,30 %, за третю лактацію – 2940 кг із вмістом жиру – 3,78 % та білка 3,32 %, інтенсивність молоковіддачі - 1,62 кг/хв. Оцінка типу будови тіла – добре з плюсом, жива маса після третього отелення 471 кг. Має одну лактуючу дочку першого класу. Її мати - корова Мурка 902 із комплексним класом еліта; батько – Фрейзен-805 із розрядом племінної цінності поліпшувач-задовільно (П 3).

3. Горошина 840, помісь IV покоління, надій за першу лактацію 2134 кг із вмістом жиру в молоці 3,68 % та білка 3,30 %, за другу лактацію – 2586 кг із вмістом жиру 3,72 % та

білка 3,29 %, за третю лактацію – 2988 кг із вмістом жиру – 3,78 % та білка 3,32 %, за четверту лактацію – 3244 кг із вмістом жиру 3,75 % та білка 3,31 %, інтенсивність молоковіддачі - 1,86 кг/хв. Оцінка типу будови тіла – добре з плюсом, жива маса після четвертого отелення 496 кг. Має одну дочку класу еліта. Її мати - корова Грива 264 із комплексним класом еліта; батько – Каспер-111 із розрядом племінної цінності поліпшувач-відмінно (П 5).

4. Фарбована 1844, чистопородна, середній надій за першу-сьому лактації 3044 кг із вмістом жиру 3,81 % та білка 3,29 %, інтенсивність молоковіддачі - 2,01 кг/хв. Оцінка типу будови тіла – дуже добре, жива маса після сьомого отелення 502 кг. Має одну дочку класу еліта-рекорд, одну дочку – класу еліта та дві дочки першого класу. Її мати - корова Фреска 960 із комплексним класом еліта, батько – Фровейн-477 із розрядом племінної цінності поліпшувач-відмінно (П 5).

5. Гарбузка 338, чистопородна, надій за 210 днів першої лактації 1896 кг із вмістом жиру 3,88 % та білка 3,35 %, інтенсивність молоковіддачі - 1,79 кг/хв. Оцінка типу будови тіла – добре з плюсом, жива маса після першого отелення 415 кг. Її мати - корова Грабарка 556 із комплексним класом еліта-рекорд, батько – Тархун-8883 із розрядом племінної цінності поліпшувач-задовільно (П 3).

6. Краплина 734. чистопородна, середній надій за першу-шосту лактації 3894 кг із вмістом жиру 3,91 % та білка 3,29 %, інтенсивність молоковіддачі - 2,02 кг/хв. Оцінка типу будови тіла – дуже добре, жива маса після шостого отелення 499 кг. Має три дочки класу еліта-рекорд та одну дочку першого класу. Її мати - корова Клякса 24 із комплексним класом еліта-рекорд, батько – Формуляр-101123 із розрядом племінної цінності поліпшувач-відмінно (П 5).

7. Насінина 128, помісь IV покоління, отелилася у 39 місяців, надій за першу лактацію 2312 кг із вмістом жиру в молоці 3,66 % та білка 3,32 %, інтенсивність молоковіддачі -

1,69 кг/хв. Оцінка типу будови тіла – добре, жива маса після першого отелення 413 кг. Її мати - корова Нива 656 із комплексним класом еліта; батько – Рубероїд-17 із розрядом племінної цінності поліпшувач-задовільно (П 3).

8. Шкатулка 1002, чистопородна, надій за першу лактацію 2390 кг із вмістом жиру в молоці 3,81 %, за другу лактацію – 2744 кг із вмістом жиру 3,79 %, за третю лактацію – 3008 кг із вмістом жиру – 3,83 %, за четверту лактацію – 3242 кг із вмістом жиру 3,80 %, інтенсивність молоковіддачі - 1,78 кг/хв. Оцінка типу будови тіла – дуже добре, жива маса після четвертого отелення 480 кг. Має одну дочку першого класу. Її мати - корова Шишка 430 із першим комплексним класом; батько – Каркас-10017 із розрядом племінної цінності поліпшувач-добре (П 4).

9. Мрамурова 770, чистопородна, середній надій за першу-другу лактації 2130 кг із вмістом жиру 3,99 % та білка 3,36 %, інтенсивність молоковіддачі - 1,83 кг/хв. Оцінка типу будови тіла – добре, жива маса після другого отелення 451 кг. Її мати - корова Мрія 12 із першим комплексним класом, батько – Ураган-777 із розрядом племінної цінності поліпшувач-задовільно (П 3).

10. Старка 454, чистопородна, отелилася у 36 місяців, надій за першу лактацію 2613 кг із вмістом жиру в молоці 4,09 %, інтенсивність молоковіддачі - 2,05 кг/хв. Оцінка типу будови тіла – дуже добре, жива маса після першого отелення 422 кг. Її мати - корова Сметана 1002 із комплексним класом еліта; батько – Формуляр 221 із розрядом племінної цінності нейтральний-плюс (Н +).

ЗАВДАННЯ 2.

Оцінити за комплексом ознак та визначити комплексний клас молодняку окремим порід:

1. МОЛОДНЯК УКРАЇНСЬКОЇ ЧОРНО-РЯБОЇ МОЛОЧНОЇ ПОРОДИ

1. Теличка Мензурка 4394, чистопородна, оцінка типу

будови тіла – відмінно. Жива маса у 6 місяців 174 кг. Її мати – корова Мальва 1220 із комплексним класом еліта; батько – Форсаж – 57 із розрядом племінної цінності поліпшувач-добре (П 4).

2. Бичок Клімат 71, помісь IV покоління, оцінка типу будови тіла добре. Жива маса у 6 місяців 187 кг. Його мати – корова Фісташка 884 із першим комплексним класом; батько – Каркас – 771 із розрядом племінної цінності нейтральний-плюс (Н +).

3. Теличка Цівка 19, чистопородна, оцінка типу будови тіла задовільно. Жива маса у 8 місяців 191 кг. Її мати – корова Цапля 334 із першим комплексним класом; батько – Тюльпан– 119 із розрядом племінної цінності поліпшувач-задовільно (П 3).

2. МОЛОДНЯК УКРАЇНСЬКОЇ ЧЕРВОНО-РЯБОЇ МОЛОЧНОЇ ПОРОДИ

1. Бичок Коркун 13, чистопородний, оцінка типу будови тіла добре. Жива маса у 6 місяців 194 кг. Його мати – корова Ласунка 330 із комплексним класом еліта-рекорд; батько – Кремінь – 609 із розрядом племінної цінності поліпшувач-добре (П 4).

2. Теличка Гірка 90, помісь IV покоління, оцінка типу будови тіла відмінно. Жива маса у 7 місяців 192 кг. Її мати – корова Гречка 118 із комплексним класом еліта; батько – Клерк – 11 із розрядом племінної цінності еліта.

3. Бичок Буран 321, чистопородний, оцінка типу будови тіла задовільно. Жива маса у 9 місяців 261 кг. Його мати – корова Флейта 996 із першим комплексним класом; батько – Бісер – 808 із розрядом племінної цінності нейтральний-плюс (Н +).

3. МОЛОДНЯК СИМЕНТАЛЬСЬКОЇ ПОРОДИ

1. Теличка Сльоза 1020, чистопородна, оцінка типу будови тіла добре. Жива маса у 6 місяців 166 кг. Її мати –

корова Скала 78 із комплексним класом еліта; батько – Бас – 113 із розрядом племінної цінності поліпшувач-задовільно (П 3).

2. Бичок Меркурій 911, помісь IV покоління, оцінка типу будови тіла відмінно. Жива маса у 8 місяців 255 кг. Його мати – корова Планка 664 із комплексним класом еліта-рекорд; батько – Муфлон – 103 із розрядом племінної цінності еліта.

3. Теличка Горобина 378, чистопородна, оцінка типу будови тіла задовільно. Жива маса у 10 місяців 231 кг. Її мати – корова Гарбузка 22 із першим комплексним класом; батько – Камертон – 1211 із розрядом племінної цінності нейтральний-плюс (Н +).

4. МОЛОДНЯК БУРОЇ КАПАТСЬКОЇ ПОРОДИ

1. Бичок Крейсер 301, чистопородний, оцінка типу будови тіла задовільно. Жива маса у 6 місяців 167 кг. Його мати – корова Плівка 900 із другим комплексним класом; батько – Кактус – 777 із розрядом племінної цінності нейтральний-плюс (Н +).

2. Теличка Жасминка 554, чистопородна, оцінка типу будови тіла відмінно. Жива маса у 8 місяців 179 кг. Її мати – корова Жебрачка 608 із комплексним класом еліта; батько – Неон – 333 із розрядом племінної цінності еліта-рекорд.

3. Бичок Рекліт 655, чистопородний, оцінка типу будови тіла добре. Жива маса у 7 місяців 181 кг. Його мати – корова Крапка 272 із першим комплексним класом; батько – Ружен – 1017 із розрядом племінної цінності поліпшувач-добре (П 4).

ЗАВДАННЯ 3.

Оцінити за комплексом ознак та визначити комплексний клас племінних бугаїв окремим порід:

1. БУГАЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЧОРНО-РЯБОЇ МОЛОЧНОЇ ПОРОДИ

1. Бугай Екватор 7191, чистопородний, оцінка типу будови тіла – відмінно. Жива маса у 4 роки 871 кг. Середньодобовий приріст до 15-місячного віку – 1050 г. Його мати – корова Картата 1756 із комплексним класом еліта; батько – Евентуал 357 із розрядом племінної цінності поліпшувач-відмінно (П 5).

2. Бугай Арбалет 7436, чистопородний, оцінка типу будови тіла – добре з плюсом. Жива маса у 3 роки 776 кг. Середньодобовий приріст до 15-місячного віку – 950 г. Його мати – корова Амурка 1547 із комплексним класом еліта; батько – Армагедон 1135 із розрядом племінної цінності поліпшувач-добре (П 4).

3. Бугай Кипарис 1012, чистопородний, оцінка типу будови тіла – дуже добре. Жива маса у 5 років 962 кг. Середньодобовий приріст до 15-місячного віку – 1100 г. Його мати – корова Палітра 5311 із комплексним класом еліта; батько – Колобок 2162 із розрядом племінної цінності поліпшувач-добре (П 4).

2. БУГАЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЧЕРВОНО-РЯБОЇ МОЛОЧНОЇ ПОРОДИ

1. Бугай Мимрик 9351, чистопородний, оцінка типу будови тіла – добре. Жива маса у 2 роки 620 кг. Середньодобовий приріст до 15-місячного віку – 950 г. Його мати – корова Крилата 6375 із комплексним класом еліта; батько – Маркіз 3447 із розрядом племінної цінності поліпшувач-задовільно (П 3).

2. Бугай Дробик 1155, чистопородний, оцінка типу будови тіла – дуже добре. Жива маса у 5 років 1000 кг. Середньодобовий приріст до 15-місячного віку – 1120 г. Його

мати – корова Зара 2487 із комплексним класом еліта-рекорд; батько – Дубок 2664 із розрядом племінної цінності поліпшувач-відмінно (П 5).

3. Бугай Ларсон 3356, чистопородний, оцінка типу будови тіла – відмінно. Жива маса у 4 роки 895 кг. Середньодобовий приріст до 15-місячного віку – 999 г. Його мати – корова Квітка 226 із комплексним класом еліта-рекорд; батько – Либідь 9918 із розрядом племінної цінності поліпшувач-добре (П 4).

3. БУГАЇ СИМЕНТАЛЬСЬКОЇ ПОРОДИ

1. Бугай Екземпляр 1753, чистопородний, оцінка типу будови тіла – дуже добре. Жива маса у 3 роки 841 кг. Середньодобовий приріст до 15-місячного віку – 1100 г. Його мати – корова Фортуна 524 із комплексним класом еліта; батько – Еспаргус 4469 із розрядом племінної цінності поліпшувач-добре (П 4).

2. Бугай Балет 2961, чистопородний, оцінка типу будови тіла – добре. Жива маса у 2 роки 649 кг. Середньодобовий приріст до 15-місячного віку – 986 г. Його мати – корова Облізла 5473 із комплексним класом еліта-рекорд; батько – Батон 442 із розрядом племінної цінності поліпшувач-задовільно (П 3).

3. Бугай Молоток 555, чистопородний, оцінка типу будови тіла – відмінно. Жива маса у 5 років 1084 кг. Середньодобовий приріст до 15-місячного віку – 1107 г. Його мати – корова Венера 287 із комплексним класом еліта-рекорд; батько – Меркурій 3994 із розрядом племінної цінності поліпшувач-відмінно (П 5).

4. БУГАЇ БУРОЇ КАПАТСЬКОЇ ПОРОДИ

1. Бугай Арбалет 2263, чистопородний, оцінка типу будови тіла – добре з плюсом. Жива маса у 4 роки 742 кг. Середньодобовий приріст до 15-місячного віку – 1056 г. Його мати – корова Фазенда 8799 із комплексним класом еліта-

рекорд; батько – Асіріус 4527 із розрядом племінної цінності поліпшувач-добре (П 4).

2. Бугай Велес 7564, чистопородний, оцінка типу будови тіла – відмінно. Жива маса у 2 роки 523 кг. Середньодобовий приріст до 15-місячного віку – 966 г. Його мати – корова Гривка 1143 із комплексним класом еліта; батько – Вантуз 7562 із розрядом племінної цінності поліпшувач-відмінно (П 5).

3. Бугай Кактус 5755, чистопородний, оцінка типу будови тіла – добре. Жива маса у 5 років 796 кг. Середньодобовий приріст до 15-місячного віку – 967 г. Його мати – корова Горпина 2874 із комплексним класом еліта-рекорд; батько – Коровай 9402 із розрядом племінної цінності поліпшувач-добре (П 4).

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Що таке бонітування?
2. З якою метою проводять бонітування?
3. Хто проводить бонітування великої рогатої худоби?
4. Коли та в якому віці проводять бонітування тварин різних статевих-вікових груп?
5. Яких тварин не бонітують?
6. Який документ складається за результатами бонітування?
7. Що таке породність тварин і як її визначають?
8. На які групи поділяються тварини за породністю?
9. За якими показниками проводять оцінку корів під час бонітування?
10. За якими показниками проводять оцінку бугаїв під час бонітування?
11. За якими показниками проводять оцінку молодняку під час бонітування?
12. За якими показниками проводять оцінку корів за молочною продуктивністю?

13. Які оцінки виставляють бугаям, коровам та молодняку при оцінці типу будови тіла?
14. При якій кількості балів та до яких класів зараховують велику рогату худобу при бонітуванні?
15. За якою формулою обчислюють сумарну кількість молочного жиру і молочного білка у відсотках до стандарту породи?
16. Як визначити комплексний клас корів-первісток із незакінченою лактацією?
17. При отеленні у якому віці підвищують стандарти порід за молочною продуктивністю?
18. За наявності дочок яких класів коровам додатково зараховують бали до загальної оцінки?
19. Особливості бонітування бугайців, що походять від матерів першого і другого класів та телиць, що народилися від матерів другого класу і некласних.
20. На які групи розподіляють тварин за результатами бонітування, враховуючи потреби в племінному молодняку для ремонту власного стада?

ЛІТЕРАТУРА

1. Бащенко М.І. Селекція молочної худоби у Черкаському регіональному центрі. – К.: Аграрна наука, 1999. – 240 с.
2. Генетико-популяційні процеси при розведенні тварин /Петренко І.П., Зубець М.В., Вінничук Д.Т., Петренко А.П. – К.: Аграрна наука, 1997. – 473 с.
3. Довідник з технології та менеджменту у тваринництві / Д.І. Барановський, В.І.Герасимов, В.О. Головка та ін. – Харків: Еспада, 2002. – 572 с.
4. Інструкція з бонітування великої рогатої худоби молочних і молочно-м'ясних порід. – К.: “ППНВ”, 2004. – 76 с.
5. Костенко В.І. Технологія виробництва молока і яловичини. – К.:Агроосвіта, 2013. – 456 с.
6. Костенко В.І. Технологія виробництва молока і яловичини.– К.: Видавництво Ліра, 2018. – 672 с.
7. Розведення сільськогосподарських тварин / М.З. Басовський, В.П. Буркат, Д.Т. Вінничук та ін. – Біла Церква, 2001. – 400 с.
8. Розведення сільськогосподарських тварин з основами спеціальної зоотехнії Т.В. Засуха, М.В. Зубець, Й.З. Сірацький та ін. – К.: Аграрна наука, 1999. – 512 с.
9. Селекція сільськогосподарських тварин/ Ю.Ф.Мельник, В.П. Коваленко, А.М. Угнівенко та ін./ За заг. ред. Ю.Ф. Мельника, В.П.Коваленка та А.М. Угнівенка.-К.: "Інтас", 2008.-445 с.
10. Федорович Є.І., Сірацький Й.З. Західний внутрішньопородний тип української чорно-рябої молочної породи: господарсько-біологічні та селекційно-генетичні особливості. – К.: Науковий світ, 2004. – 385 С.
11. <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0095-04>.

Додаток 1
до пункту 2.2

Ступінь породності тварин за умовними частками кровності батьків

У дробових числах					
Породність матері	Породність батька				
	чистопо- родний (ч/п)	IV поко- ління (15/16)	III поко- ління (7/8)	II поко- ління (3/4)	I поко- ління (1/2)
Чистопородна (ч/п)	ч/п	ч/п	IV (15/16)	III (7/8)	II (3/4)
IV покоління (15/16)	ч/п	IV (15/16)	III (29/32)	III (27/32)	II (23/32)
III покоління (7/8)	IV (15/16)	IV (29/32)	III (7/8)	II (13/16)	II (11/16)
II покоління (3/4)	III (7/8)	III (27/32)	III (13/16)	II (3/4)	II (5/8)
I покоління (1/2)	II (3/4)	II (23/32)	II (11/16)	II (5/8)	I (1/2)
У відсотках					
Породність матері, %	Породність батька, %				
	чистопо- родний (ч/п)	IV поко- ління (93,75)	III поко- ління (87,5)	II поко- ління (75)	I поко- ління (50)
Чистопородна (100)	100	100	IV (93,75)	III (87,5)	II (75)
IV покоління (93,75)	100	IV (93,75)	III (90,62)	III (84,37)	II (71,87)
III покоління (87,5)	IV (93,75)	IV (90,62)	III (87,5)	II (81,25)	II (68,75)
II покоління (75)	III (87,5)	III (84,37)	III (81,25)	II (75)	II (62,5)
I покоління (50)	II (75)	II (71,87)	II (68,75)	II (62,5)	I (50)

Додаток 2
до пункту 4.2

Шкала оцінки типу будови тіла бугаїв

Ознаки і статі	Вимоги до оцінки за вищим балом	Вищий бал
Загальний вигляд	Відмінна розвиненість ознак молочного типу для молочних порід, достатнє поєднання їх із обмускуленістю у молочно-м'ясних порід, конституція щільна, міцна; темперамент врівноважений	10
Розвиток	Гармонійне поєднання усіх статей, чітко виражений статевий диморфізм, жива маса відповідає стандартам породи, екстер'єр типовий для породи та напряму продуктивності	10
Кістяк	Міцний, але не грубий	10
Голова і шия	Типові для породи, широка морда з великими відкритими ніздрями, міцні щелепи, шия плавно з'єднується з холкою і грудиною, чітко окреслені підгруддя та грудина, шкіра тонка, еластична, складчаста	10
Лінія верху (холка, спина, попереk)	Холка широка, довга, рівна, клиноподібна для молочних порід; лопатки трохи нахилені назад і притиснуті до грудей; спина і попереk довгі, прямі, міцні, широкі	10
Груди	Глибокі, широкі, довгі, без перехвату і западин за лопатками, обхват великий; ребра плоскі, широкі, довгі, широко розставлені та косо спрямовані назад, міжреберна ширина велика; шкіра тонка, щільна, еластична	10
Крижі	Широкі у маклаках і сідничних горбах, довгі, вирівняні та майже прямі; кульшові суглоби високо і широко розставлені; корінь хвоста на рівні лінії спини, хвіст довгий	10
Кінцівки	Грудні – прямі, широко розставлені; тазові – при огляді з боку (від скакального суглоба до бабок) майже прямі, а при огляді ззаду прямі, широко і паралельно поставлені; суглоби сухі, чітко сформовані; бабки короткі, міцні	10
Ратиці	Овальної форми, міцні, короткі, компактні, із блискучою поверхнею рогу без тріщин, передня стінка спрямована під кутом 40-50°, п'ятка висока	10
Статеві органи	Сім'яники великі, об'ємні, рівномірно розвинені; мошонка простора; препуцій чистий; пеніс без дефектів	10
Сума балів		100

Додаток 3
до пункту 4.2

Шкала оцінки типу будови тіла корів

Ознаки і статі	Вимоги до оцінки за вищим балом	Вищий бал
1	2	3
Загальний вигляд і розвиток	Відмінна розвиненість ознак молочного типу для молочних порід, достатнє поєднання їх з обмускуленістю у молочно-м'ясних порід, пропорційний розвиток статей відповідно породних ознак, голова і шия типові для породи, жива маса відповідає стандарту породи, конституція щільна, міцна, кістяк міцний, але не грубий	10
Холка, спина, попереk, середня частина	Холка довга, рівна, чітко виражена (клиноподібної форми для молочних порід), лопатки щільно прилягають до грудей; спина пряма, міцна; попереk широкий і майже горизонтальний; черево довге, глибоке, невідвисле, великої ємності	10
Груди	Глибокі, широкі, довгі, без перехвату і западин за лопатками, обхват великий; ребра плоскі, широкі, довгі, широко розставлені та косо спрямовані назад, міжреберна ширина велика; шкіра тонка, щільна, еластична	10
Крижі	Довгі, рівні, широкі у маклаках і сідничних горбах, чітко окреслені; кульшові суглоби високі та широко розставлені; корінь хвоста на рівні лінії спини, хвіст довгий і негрубий	10
Кінцівки	Грудні – прямі, широко розставлені; тазові – при огляді збоку (від скакального суглоба до бабок) майже прямі, а при огляді ззаду прямі, широко і паралельно поставлені; суглоби сухі, чітко сформовані; бабки короткі, міцні	10
Ратиці	Овальної форми, міцні, короткі, компактні, із блискучою поверхнею рогу без тріщин, передня стінка спрямована під кутом 40-50°, п'ятка висока	10
Вим'я	Ванноподібне, симетричне, широке, щільно прикріплене до черева; дно трохи вище скакального суглоба, майже горизонтальне; м'яке, еластичне, значно спадає після видоювання; частки рівномірно розвинені; молочні вени великі, довгі, звивисті, розгалужені	10
Передня частина вимені	Добре розвинена в глибину і ширину, значно поширена вперед, плавно переходить у задню частину та міцно прикріплена; частки не розходяться в боки і рівномірно розвинені	10

1	2	3
Задня частина вимені	Добре розвинена, високо, широко і міцно прикріплена між стегнами; частки рівномірно розвинені з глибокою роздільною боріздкою між лівою і правою половинами	10
Дійки	Циліндричної або трохи конічної форми, однакового оптимального розміру за довжиною (5-8 см) і діаметром (2-3 см), рівномірно розставлені під кожною чвертю, прямовисно спрямовані донизу	10
Сума балів		100

Додаток 4
до пункту 4.2
Вади і дефекти екстер'єру

Ознаки і статі	Вади і дефекти
Загальний вигляд і розвиток, вираженість особливостей породи, кістяк	Загальна недорозвиненість; кістяк грубий чи перерозвинено ніжний; мускулатура рихла або слабо розвинена; будова тіла непропорційна і не відповідає напряму продуктивності; тип породи виражений слабо; низькорослість; голова дуже мала, вузька, важка, груба чи перерозвинена, “бичача” для корови чи “коров’яча” для бугая; шия коротка, груба, із товстими складками шкіри, вирізана й різко переходить у груди й плечі; підгруддя велике
Тулуб: холка, спина, попереk, середня частина	Тулуб короткий, молочний трикутник виражений слабо, лопатки прилягають нещільно, плечі (лопатки) вивернуті; холка роздвоєна чи дуже гостра, низька, надмірно обмускулена; вузька відстань між ребрами, спина вузька, коротка, провисла або горбата; попереk вузький, провислий, дахоподібний; середня частина коротка, недостатні глибина і об’єм черева у корів, у бугаїв черево відвисле
Груди	Неглибокі, вузькі, з перехватом і западинами за лопатками, об’єм грудей малий, недостатньо округлі передні ребра
Крижі	Короткі, вузькі, звислі, маклаки низькі, корінь хвоста високий, запалий, шилозадість, дахоподібність
Кінцівки	Зближеність у зап’ястках (іксоподібність), розмет грудних кінцівок, відставлені лікті, шаблевидні, слонова постава, зближеність у скакальних суглобах тазових кінцівок, перерозвинені стегна. Кістяк грубий; бабки слабкі (провислі)
Ратиці	Дуже вузькі; торцева передня стінка; м’які, випукле дно, роздвоєні, низька п’ятка
Вим’я	Дуже мале (примітивне), мішкоподібне, відвисле, із нерівномірно розвиненими частками (козяче); глибокі роздільні борозни між передньою та задньою частинами (перехват); м’ясисте, слабо залозисте, дно вимені ступінчасте; молочні вени малі, погано виражені
Передня частина вимені	Глибокі (відвислі) або мілкі передні частки; вузька, коротка і слабо прикріплена до черевної стінки
Задня частина вимені	Дуже мілка, відвисла, мало поширена назад; низьке прикріплення ззаду; підтримувальна зв’язка погано виражена
Дійки	Дуже короткі або довгі, товсті або тонкі, кососпрямовані, олівцеподібні, пляшкоподібні, грушоподібні, зближені збоку або ззаду

Додаток 5
до пунктів 4.3, 6.1, 7.1

Стандарти порід за живою масою бугаїв і корів, кг

Порода	Вік бугая					Отелення корови		
	18 міся- ців	років				пер- ше	дру- ге	третє і старше
		2	3	4	5 і старше			
Айрширська	475	540	665	750	800	440	485	510
Англєрська, червона датська	480	560	690	770	850	470	520	550
Білоголова українська	415	500	620	700	750	420	460	485
Бура карпатська	435	520	640	720	780	420	460	485
Голштинська	505	630	790	890	950	510	580	610
Джерсейська	400	450	550	620	670	420	460	485
Лебединська	480	595	730	830	900	470	525	560
Пінцгау	415	500	620	690	750	420	460	485
Симентальська, монбельярдська	510	640	800	900	960	500	560	600
Українська червоно-ряба молочна	490	620	780	880	940	500	560	600
Українська чорно-ряба молочна	485	610	770	860	930	490	550	590
Червона польська	415	500	620	700	750	420	460	485
Червона степова	475	535	670	740	810	460	500	520
Швіцька	485	595	730	830	900	480	540	570
Українська червона молочна	485	560	690	770	850	470	510	530
Бура молочна	490	600	760	860	920	500	560	600

Додаток 6
до пунктів 4.7, 8.1

Стандарти порід за живою масою племінних бугайців, кг

Порода	Жива маса (кг) у віці (місяців)											
	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Айрширська	175	200	226	253	281	310	340	369	396	421	443	461
Англерська, червона датська	180	205	231	258	286	315	345	374	401	426	448	466
Білоголова українська	160	184	209	234	258	281	302	323	343	362	380	398
Бура карпатська	165	188	212	237	263	290	317	343	367	388	406	421
Голштинська	190	217	245	274	304	335	365	394	421	445	466	486
Джерсейська	160	184	209	234	258	281	302	322	340	356	371	386
Лебединська	180	205	231	258	286	315	345	374	401	426	448	466
Пінцгау	160	184	209	234	258	281	302	323	343	362	380	398
Симентальська, монбельярдська	190	217	245	274	304	335	365	394	422	447	469	490
Українська червоно-ряба молочна	185	210	236	263	291	320	350	379	407	433	456	475
Українська чорно-ряба молочна	185	210	236	263	291	320	350	379	406	431	453	471
Червона польська	160	184	209	234	258	281	302	323	343	362	380	398
Червона степова	175	200	226	253	281	310	340	369	396	421	443	461
Швіцька	185	210	236	263	291	320	350	379	406	431	453	471
Українська червона молочна	180	208	231	258	286	315	345	374	405	428	450	468
Бура молочна	185	210	236	263	291	320	350	379	407	433	456	475

одаток 7

о пунктів 4.7, 8.1

Стандарти порід за живою масою телиць і нетелей, кг

Порода	Жива маса (кг) у віці (мі)											
	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Айрширська	153	169	186	203	219	235	250	265	280	295	310	325
Англєрська, червона датська	165	182	200	218	235	252	269	285	301	317	333	350
Білоголова українська	140	156	172	188	204	220	235	250	265	280	295	310
Бура карпатська	140	156	172	188	204	220	235	250	265	280	295	310
Голштинська	175	194	214	234	253	271	288	305	322	338	354	371
Джерсейська	140	156	172	188	204	220	235	250	265	280	295	310
Лебєдинська	165	182	200	218	235	252	269	285	301	317	333	350
Пінцгау	140	156	172	188	204	220	235	250	265	280	295	310
Симентальська, монбельярдська	170	189	209	229	248	266	284	301	318	334	350	367
Українська червоно-ряба молочна	175	194	214	234	253	271	288	305	322	338	354	371
Українська чорно-ряба молочна	170	189	209	229	248	266	284	301	318	334	350	367
Червона польська	140	156	172	188	204	220	235	250	265	280	295	310
Червона степова	155	172	190	208	225	242	259	275	291	307	323	339
Швіцька	165	182	200	218	235	252	269	285	301	317	333	350
Українська червона молочна	160	178	195	215	230	245	262	278	295	310	325	340
Бура молочна	175	194	214	234	253	271	288	305	322	338	354	371

Додаток 8

до пунктів 4.4, 5.1, 6.1

Шкала оцінки корів за комплексом ознак

1. Молочна продуктивність (% до стандарту породи)		Кількість балів
сумарна кількість молочного жиру і білка	кількість молочного жиру	
1	2	3
170 і більше	200 і більше	70
160-169	190-199	65
150-159	180-189	62
140-149	170-179	59
130-139	160-169	56
120-129	150-159	53
110-119	140-149	50
100-109	130-139	47
90-99	120-129	44
80-89	110-119	41
70-79	100-109	38
60-69	90-99	35
2. Тип будови тіла		
відмінно		10
дуже добре		9
добре з плюсом		8
добре		6
задовільно		3
3. Жива маса до стандарту породи, %		
відповідає стандарту породи		5
95-99		3
4. Інтенсивність молоко-віддачі, кг/хв		
2,20 і більше		4
2,19-1,80		5
1,79-1,50		2
менше 1,50		0
5. Походження		
комплексний клас матері:		
еліта-рекорд		5
еліта		4
перший		3
другий		1

Продовження додатку 8

1	2	3
розряд племінної цінності батька:		
поліпшувач – відмінно (П5)		5
поліпшувач – добре (П4)		4
поліпшувач – задовільно (П3)		3
нейтральний – плюс (Н+)		2
нейтральний – мінус (Н-)		1
Разом		100

Додаток 9
до пункту 6.1

**Стандарти порід за молочною продуктивністю корів за окремими
лактаціями**

Порода	Надій, кг			Вміст у молоці, %		Молочний жир, кг			Молочний білок, кг		
	перша	друга	третя і старше	жиру	білка	перша	друга	третя і старше	перша	друга	третя і старше
Айрширська	3250	3500	3800	4,1	3,4	133	143	156	111	119	129
Англєрська, червона датська	3100	3500	3900	3,9	3,3	121	136	152	102	116	129
Білоголова українська	2600	3000	3400	3,8	3,3	99	114	129	86	99	112
Бура карпатська	2400	2750	3100	3,7	3,3	89	102	115	79	91	102
Голштинська	4200	4600	5000	3,6	3,2	151	165	180	134	147	160
Джерсейська	3000	3300	3600	5,0	3,7	150	165	180	111	122	133
Лебєдинська	2700	3150	3600	3,7	3,3	100	117	133	89	104	119
Пінцгау	2600	3000	3400	3,8	3,3	99	114	129	86	99	112
Симентальська, монбельярдська	2700	3100	3500	3,8	3,3	103	118	133	89	102	116
Українська червоно-ряба молочна	3200	3600	4000	3,7	3,3	118	133	148	106	119	132
Українська чорно- ряба молочна	3400	3800	4200	3,6	3,2	122	137	151	109	122	134
Червона польська	2600	3000	3400	3,7	3,3	96	111	126	86	99	112
Червона степова	2900	3300	3700	3,7	3,3	107	122	137	96	109	122
Швіцька	3100	3500	3900	3,7	3,3	115	130	144	102	116	129
Українська червона молочна	3100	3500	3900	3,7	3,3	115	130	144	102	116	129
Бура молочна	3200	3600	4200	3,8	3,3	122	137	160	106	120	139

Додаток 10
до пункту 6.1

Стандарти порід за середніми показниками молочної продуктивності корів за ряд лактацій

Порода	Надій, кг					Молочний жир, кг					Молочний білок, кг				
	перша і друга	перша – друга	перша – третя	перша – четверта і старше	перша і друга	перша – друга	перша – третя	перша – четверта і старше	перша і друга	перша – друга	перша – третя	перша – четверта і старше			
Айрширська	3375	3500	3590		138	144	147		115	120	123				
Англєрська, червона датська	3300	3500	3600		128	136	140		109	116	119				
Білоголова українська	2800	3000	3100		106	114	118		92	99	101				
Бура карпатська	2550	2700	2800		94	101	103		84	90	92				
Голштинська	4400	4600	4700		158	165	169		140	147	151				
Джерсейська	3150	3300	3375		157	165	168		116	122	125				
Лебединська	2950	3200	3275		109	117	121		97	105	108				
Пінцгау	2800	3000	3100		106	114	118		92	99	101				
Симентальська, монбельярдська	2900	3100	3200		110	118	121		95	109	105				
Українська червоно-ряба молочна	3400	3600	3700		126	133	136		112	119	122				
Українська чорно-ряба молочна	3600	3800	3900		130	137	142		115	122	125				
Червона польська	2800	3000	3100		103	111	115		92	99	101				
Червона степова	3100	3300	3400		114	122	126		102	109	112				
Швіцька	3300	3500	3600		122	130	135		109	116	119				
Українська червона молочна	3300	3500	3600		122	130	135		109	116	119				
Бура молочна	3400	3666	3700		130	140	141		112	121	122				

Додаток 11
до пункту 6.2

Коефіцієнти поправки на точність оцінки, що змінюється залежно від числа лактацій

Число лактацій (<i>n</i>)	1-2	1-3	1-4	1-5	1- <i>n</i>
Коефіцієнт (<i>k</i>)	1,051	1,067	1,082	1,092	1,097

Додаток 12
до пунктів 5.1, 7.1

Шкала оцінки племінних бугаїв за комплексом ознак

Ознаки	Кількість балів	
	для молочних порід	для молочно-м'ясних порід
1. Тип будови тіла		
відмінно	20	20
дуже добре	18	18
добре з плюсом	15	15
добре	10	10
2. Жива маса до стандарту породи, %		
105 і більше	10	10
100 - 104	5	5
3. Інтенсивність росту		
середньодобовий приріст до 15-місячного віку, г:		
1101 і вище	-	10
951- 1100	-	5
4. Походження		
а) комплексний клас матері:		
еліта-рекорд	30	30
еліта	20	20
б) розряд племінної цінності батька:		
поліпшувач – відмінно (П5)	40	30
поліпшувач – добре (П4)	35	25
поліпшувач – задовільно (П3)	20	20
Разом	100	100

Додаток 13
до пунктів 5.1, 8.1

Шкала оцінки молодняку за комплексом ознак

Ознака	Кількість балів	
	для бугайців	для телиць
1. Походження		
а) комплексний клас матері:		
еліта-рекорд	30	30
еліта	25	25
перший	0	18
другий	0	10
б) розряд племінної цінності батька:		
поліпшувач – відмінно (П5)	40	40
поліпшувач – добре (П4)	35	35
поліпшувач – задовільно (П3)	20	27
нейтральний – плюс (Н+)	0	17
нейтральний – мінус (Н-)	0	5
або клас батька:		
еліта-рекорд	0	27
еліта	0	17
2. Тип будови тіла		
відмінно	10	10
добре	9	9
задовільно	7	7
3. Жива маса до стандарту породи, %		
105 і більше	20	20
100 - 104	15	15
95 - 99	10	10
90 - 94	0	5
Разом	100	100

Розгорнута бонітувальна відомість молодняка великої рогатої худоби

№ п/п	Кличка	Індивідуальний номер	Порода, породність	Генотип							При бонітуванні				Сума балів всього	Комплексний клас
				Мати			Батько				Тип будови тіла, балів	Вік, міс.	Жива маса, кг	Нараховано балів		
				Кличка, індивідуальний номер	Комплексний клас	Нараховано балів	Кличка, індивідуальний номер	Розряд племінної цінності	Клас	Нараховано балів						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1																
2																

Розгорнута бонітувальна відомість племінних бугаїв

№ п/п	Кличка	Індивідуальний номер	Порода, породність	Генотип						При бонітуванні						Сума балів всього	Комплексний клас
				Мати			Батько			Тип будови тіла, балів	Вік, міс.	Жива маса, кг	Нараховано балів	Інтенсивність росту, г	Нараховано балів		
				Кличка, індивідуальний номер	Комплексний клас	Нараховано балів	Кличка, індивідуальний номер	Розряд племінної цінності	Нараховано балів								
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1																	
2																	

ЗМІСТ

	Стор.
1. Загальні положення	4
2. Визначення породності тварин	8
3. Основні ознаки при визначенні класу тварин	9
4. Оцінка тварин за індивідуальними якостями	10
5. Визначення комплексного класу тварин	14
6. Визначення комплексного класу племінних корів	15
7. Визначення комплексного класу племінних бугаїв	18
8. Визначення комплексного класу молодняку	18
9. Заходи щодо поліпшення племінної справи	19
10. Методика виконання типового завдання	21
11. Завдання для самостійної роботи студентів	23
12. Контрольні питання	41
13. Література	43
14. Додатки	45

**Методичні рекомендації з навчальної дисципліни
«Технологія виробництва молока та яловичини» (Голуб О.М.,
Шаловило С.Г., Гордійчук Н.М., Бойко А.О., Дутка В.Р.)**

**Методичні рекомендації з дисципліни
«Технологія виробництва молока та яловичини»**

Верстка та макетування – **Ольга Лосик**
Марія Манорик

Художнє оформлення обкладинки – **Ольга Лосик**

Друк ФОП Корпан Б.І.
Львівська обл., Пустомитівський р-н., с. Давидів, вул. Чорновола 18
Ел. пошта: bkorpan@ukr.net, тел. (032) 243-68-49
Код ДРФО 1948318017, Свідоцтво про державну реєстрацію В02 №635667
від 13.09.2007

